

Preporuka ističe potrebu za usklađivanje pravnih normi koje tretiraju dostupnost arhivske građe i u tom smislu nudi načela i procedure koje pri tome treba poštovati. Između ostalog, preporukom se ističe da bi glavni principi o dostupnosti arhivske građe trebalo da budu ugrađeni u zakone, da bi pravila o dostupnosti trebalo jednako primenjivati u celoj zemlji, da bi trebalo onemogućiti da bilo koja kategorija korisnika ima povlašćen položaj, da besplatno korišćenje arhivske građe i informativnih sredstava čini osnovu obezbeđivanja dostupnosti arhivske građe itd.

Preporuka br. R (2000) 13

Odbora ministara državama članicama o evropskoj politici o dostupnosti arhivske građe

(Preporuku usvojio Odbor ministara
13. jula 2000. na 717. sednici zamenika ministara)

Odbor ministara, na osnovu odredbi člana 15b Statuta Saveta Evrope, smatrajući da je cilj Saveta Evrope da uspostavi tešnju saradnju svojih članica i da bi ovaj cilj mogao da postigne zajedničkom akcijom na polju kulture;

imajući u vidu Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, posebno članova 8 i 10, i Konvenciju o zaštiti pojedinaca, a u vezi sa automatskom obradom ličnih podataka (ETS No 108);

imajući u vidu Preporuku (81)19 Odbora ministara državama članicama o dostupnosti informacija koje poseduju javne vlasti i Preporuku (91)10 Odbora ministara državama članicama o saopštavanju ličnih podataka koje poseduju javni organi trećim stranama;

smatrajući da arhivska građa predstavlja bitan i nezamenljiv element kulture;

smatrajući da ona obezbeđuje opstanak ljudskog pamćenja;

uzimajući u obzir povećano interesovanje javnosti za istoriju, institucionalne reforme koje su u novim demokratskim društvima u toku i očekivanu skalu promena pri stvaranju dokumenata;

smatrajući da država ne postaje potpuno demokratska dok svaki od njenih stanovnika ne stekne mogućnost upoznavanja sa elementima njihove istorije i to na objektivnan način;

uzimajući u obzir složenost problema koji se odnose na dostupnost arhivske građe, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou, zbog različitosti ustavnih i pravnih okvira, zbog suprotstavljenih potreba za otvorenosću i istovremeno za tajnošću, kao i za zaštitom privatnosti i dostupnosti istorijskih dokumenata, što javnost svake države različito poima;

uviđajući želju istoričara za proučavanjem, a građanske zajednice za boljim razumevanjem složenosti istorijskih procesa uopšte, posebno onih u 20. veku;

svesni da bolje upoznavanje novije evropske istorije može da doprinese sprečavanju sukoba;

smatrajući da je zbog složenosti pitanja povezanih sa otvaranjem arhiva potrebno usvajanje evropske politike o dostupnosti arhivske građe, utemeljene na opštim principima u skladu sa demokratskim vrednostima;

preporučuje vladama država članica da preduzmu potrebne mere i korake i da:

1. donesu i usvoje zakone o dostupnosti arhivske građe na principima iznetim u ovoj Preporuci ili da postojeće zakone usklade sa istim principima;
2. s ovom Preporukom upoznaju što više organa i ličnosti kojih se ona tiče.

Dodatak Preporuci br. R (2000) 13

I. Definicije

1. Izrađene za potrebe ove Preporuke:

a) termin **arhiv** ima sledeća značenja:

1. Kad je reč napisana malim slovom **a**: znači celinu dokumenata bez obzira na datum, oblik ili nosioca zapisa, koja su stvorili ili primili fizička ili pravna lica tokom obavljanja svojih funkcija i predali ih u arhiv na trajno čuvanje; ukoliko nije drugačije utvrđeno, ova Preporuka se odnosi isključivo na „javnu arhivsku građu”, odnosno arhivsku građu koja je nastala radom državnih organa;

1. Kad je reč napisana velikim slovom **A**: označava javne institucije koje su zadužene za zaštitu arhivske građe;

b) Termin **dostupnost** ima sledeća značenja:

1. zadatak dodeljen arhivima, da korisnicima omoguće dostupnost arhivske građe koja je u njihovoj nadležnosti;

2. izvršavanje ovog zadatka;

v) **dostupnost arhivske građe** znači mogućnost korišćenja arhivskih dokumenata u saglasnosti sa nacionalnim zakonodavstvom. U pojam dostupnosti ne ulaze dela koja su nastala kao rezultat korišćenja dokumenata, ona će biti predmet posebnih dogovora;

g) Termin **korisnik** označava svaku osobu koja koristi arhivsku građu, osim službenika zaposlenih u arhivima;

d) Termin **zaštićeni lični podaci** označava svaku informaciju koja se odnosi na poznatu ličnost ili privatni život pojedinca, a za koju zakon, propisi ili sud, smatraju da ne može biti data u javnost bez rizika da se povrede interesi te ličnosti.

II. Zakonski tekstovi i regulative

2. U evropskim zemljama odgovornost za utvrđivanje opštih principa o dostupnosti arhivske građe spada u nadležnost zakonodavnog tela, što znači da to svojim zakonskim aktom reguliše parlament. Praktični postupak će biti podeljen između zakona i propisa, u skladu sa zakonima svake države.

3. Zakoni i propisi koji se odnose na dostupnost javne arhivske građe moraju da budu usklađeni sa zakonima koji se odnose na srodne oblasti, naročito sa zakonima o dostupnosti informacija državnih organa i zakonima o zaštiti podataka.

4. Kriterijumi za dostupnost javne arhivske građe, definisani zakonom, treba da se primenjuju na arhivsku građu na području cele države, bez obzira na nadležnost pojedinog arhiva, odnosno arhiva odgovornog za njenu zaštitu.

III. Dostupnost javne arhivske građe

5. Dostupnost javne arhivske građe je pravo. U političkom sistemu koji poštuje demokratske vrednosti, ovo pravo treba obezbediti svim korisnicima, bez obzira na njihovu nacionalnost, status ili funkciju.

6. Korišćenje arhivske građe je deo delatnosti javnih arhivskih službi i, kao takvo, nije predmet naplaćivanja.

7. Zakonodavstvo treba da reguliše:

a) otvaranje javnih arhiva bez posebnih ograničenja ili

b) opšti rok dostupnosti, odnosno uobičajen period zatvorenosti arhiva.

7.1. Ukoliko se pojavi potreba, mogu se utvrditi izuzeci od ovog opšteg pravila, koji su neophodni u demokratskom društvu, kako bi se osigurala zaštita:

a) značajnih državnih interesa koji zaslužuju zaštitu (kao što su državna bezbednost, spoljna politika ili javni red);

b) pojedinaca, od objavljivanja podataka koji se odnose na njihov privatni život.

7.2. Svi izuzeci u odnosu na opšti rok dostupnosti, bez obzira na to da li se radi o skraćenim ili produženim rokovima, moraju se utvrditi zakonom. Za rokove dostupnosti građe odgovornost snosi stvaralac, čijim radom je građa nastala ili njemu nadređeno telo, osim ako nacionalno zakonodavstvo tu odgovornost ne prenese na određen arhiv. Svako produženje roka dostupnosti građe treba unapred utvrditi, a po isteku kojeg će dokumenta koja su bila pod znakom pitanja biti dostupna za korišćenje.

8. Informativna sredstva treba da obuhvate celinu arhivske građe sadržane u opisanom fondu i prema potrebi da upute na dokumenta izuzeta iz opisa. Čak i kad objave postojanje dokumenata koji još nisu dostupni, informativna sredstva su, ukoliko ne sadrže informacije zaštićene zakonom, potpuno dostupna, kako bi korisnici mogli da podnesu zahtev za dobijanje specijalne dozvole za korišćenje arhivske građe pre isteka predviđenog roka.

9. Postupak izdavanja specijalne dozvole za prevremeno korišćenje dokumenata treba utvrditi pravilima. Specijalnu dozvolu za korišćenje dokumenata treba izdavati pod jednakim uslovima svim korisnicima koji to zatraže.

10. Ukoliko arhivska građa nije dostupna iz razloga predviđenih članom 7.1, može se dati specijalna dozvola za korišćenje određenih izvoda ili samo pojedinih delova arhivske građe (uz delimično prekrivanje). Korisnik mora da bude obavešten o tome da mu je omogućen samo delimičan pristup.

11. U slučaju odbijanja zahteva za korišćenje arhivske građe ili izdavanja specijalne dozvole za pristup arhivskoj građi, treba doneti pismeno rešenje, a podnosiocu zahteva omogućiti da se žali na negativnu odluku, uključujući i sudsku žalbu kao krajnje sredstvo.

IV. Dostupnost privatne arhivske građe

12. Kad god je to moguće, korišćenje privatne arhivske građe treba urediti pod uslovima i na način koji važi i za javnu arhivsku građu.

**Memorandum koji objašnjava Preporuku
br. R (2000) 13 Odbora ministara Saveta Evrope
državama članicama o evropskoj politici
o dostupnosti arhivske građe**

Uvod

Arhivska građa čini osnovni i nezamenjivi deo kulturnog nasleđa. Ona čuva pamćenje naroda, a od njega velikim delom zavisi i opstanak celokupnog pamćenja ljudske zajednice.

Ova ideja je posebno značajna za Evropu iz više razloga:

I. zbog povećanog interesovanja javnosti za istoriju i traženje istorijskih dokumenata, što se ogleda u sve većoj posećenosti arhiva i sve većem broju istraživanja vezanih za najnovije istorijske periode;

II. zbog institucionalnih i ekonomskih reformi koje se dešavaju u novim demokratskim zemljama, koje podsećaju na značaj arhiva i arhivske građe u procesu demokratizacije države;

III. zbog izuzetnog niza promena koje se svuda događaju u stvaranju dokumenata, kao rezultat rastuće složenosti oblasti koje su predmet intervencije državnih vlasti, s jedne, i tehnološkog razvoja, s druge strane.

Budući da je opšteprihvaćeno da nijedna zemlja ne pripada u potpunosti demokratskom svetu sve dok svi njeni građani nemaju mogućnost da se upoznaju, na objektivnan način, sa elementima njene istorije, bitno je da se ovaj princip primeni, kroz evropsku saradnju, na međunarodnom nivou, imajući u vidu stvaranje jače svesti o zajedničkoj baštini koju čini arhivska građa evropskih zemalja.

U vezi s tim, Savet Evrope je zaključio da je došlo vreme da se ispita oblast arhiva i naročito pitanje dostupnosti arhivske građe, a zatim da se izradi nacrt grupe principa s namerom da se usklade s važećim nacionalnim zakonodavstvima zemalja članica.

Istraživanja koja su 1995. i 1996. godine obavile ekipe arhivista, istoričara i pravnika, pokazala su svu složenost problema. Na nacionalnom nivou, oni proizilaze iz mnoštva pravila koja regulišu dostupnost, a sadržana su u različitim regulativnim tekstovima, te iz protivrečnih zahteva za otvorenošću i tajnošću. Na međunarodnom nivou, rezultat su različitih ustavnih i zakonskih okvira. Sledeći zaključak ovog istraživanja bio je da je problem dostupnosti arhivske građe svuda sastavni deo celokupnog kulturnog okruženja i da ga javnost u različitim zemljama shvata različito.

Ako složenost ovog problema čini svaki pokušaj ujednačavanja zakona i propisa iluzornim, to onda ističe potrebu da se zajedničkim naporima utvrdi niz principa, koji bi trebalo da inspiriše politiku zemalja članica u vezi sa dostupnošću arhivske građe. Takvi principi bi trebalo da budu usklađeni sa demokratskim vrednostima i ustavnim poretkom svake pojedine zemlje.

Ova Preporuka se zasniva na istim principima koje sadrže i međunarodne konvencije koje Savet Evrope podržava u srodnim oblastima, a naročito:

– Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1980. i Protokol br. 11, s osvrtnom na član 8, koji se odnosi na pravo poštovanja privatnog i porodičnog života i član 10, koji se odnosi na pravo na slobodu izražavanja;

– Konvencija o zaštiti pojedinaca u vezi sa automatskom obradom ličnih podataka (ETS No 108);

– Preporuka (18)19 Odbora ministara Saveta Evrope zemljama članicama, o dostupnosti informacija koje poseduju javne vlasti;

– Preporuka (91)10 Odbora ministara Saveta Evrope zemljama članicama, o korišćenju ličnih podataka trećih strana koje čuvaju javna tela.

Ova Preporuka ističe potrebu za:

– obezbeđivanjem usklađenosti na različitim nivoima u hijerarhiji pravnih normi, između principa koji se odnose na dostupnost arhivske građe i svih drugih mera koje se odnose na dostupnost informacija;

– strogim pridržavanjem principa proporcionalnosti i ravnoteže, u cilju poštovanja različitih interesa uključenih u pitanje dostupnosti;

– ugradnjom proceduralnih garantija dovoljnih za očuvanje interesa svih pojedinaca i fizičkih lica.

Stoga se Preporuka odnosi na načela i procedure koji su neposredno povezani s dostupnošću arhivske građe.

Sledeća pitanja nisu uključena: analiza srodnih pravnih pitanja, kao što je pravo pojedinca da zahteva korekciju službenih dokumenata i propratnog profita koji proizilaze iz mogućeg objavljivanja arhivske građe; pitanja tehničke prirode, kao što su naprimer. koje su vrste informativnih sredstava najprikladnije da bi se korisnicima olakšao rad; sprovođenje programa mikrofilmovanja i digitalizacije; specifičnosti obrade i upotrebe arhivske građe u elektronskom vidu, i naravno, ograničenja dostupnosti koji se zasniva na fizičkom stanju dokumenata.

Međutim, treba imati na umu da će, bez obzira na to koliko su zakonski propisi o dostupnosti liberalni, stvarna dostupnost arhivske građe zavisiti prvenstveno od sredstava i ljudskih i finansijskih izvora koje jedna arhivska služba ima na raspolaganju za zaštitu, sređivanje i obradu svoje arhivske građe. Uništavanje arhivske građe bez nadzora, nemogućnost njenog sređivanja ili nedostatak zgrada u kojima bi se građa mogla fizički čuvati pod odgovarajućim uslovima, predstavljaju opštu prepreku za javnost u dostupnosti arhivske građe, koja bi je mogla zanimati. Ako državni budžet ne obezbeđuje sredstva za rad arhivskih službi, zakon će biti neprimenljiv, jer se neće moći primenjivati mere koje se odnose na dostupnost arhivske građe.

Komentar na odredbe Preporuke

I. Definicije

Član 1.

Definicije koje su predložene u ovoj Preporuci zasnovane su na brojnim razradama terminologije, koje su obavili arhivisti na međunarodnom i nacionalnom nivou, a naročito u rečniku arhivske terminologije Međunarodnog arhivskog saveta.

U opšteprihvaćenoj stručnoj terminologiji, reč **archives** (na engleskom jeziku) napisana malim slovom **a** (u srpskom jeziku prevodi se kao arhivska građa), odnosi se na dokumente koji su još u upotrebi ili su zadržani kod stvaraoca, na one koji su pohranjeni u međuarhivima, kao i na one koji su predati arhivima. Za potrebe ove Preporuke, definicija izneta u članu 1, odeljak a (I), ograničena je na građu koja se nalazi u nadležnosti arhiva.

II. Zakonski tekstovi i regulative

Član 2.

Cilj ovog člana je da se naglasi da, s obzirom na njihov veliki značaj, glavni principi o dostupnosti arhivske građe treba da budu ugrađeni u zakone, dok s druge strane, praktična rešenja za njihovu primenu mogu da sadrže regulative.

Ova Preporuka se bavi samo opštim principima koji se odnose na dostupnost arhivske građe.

Član 3.

Cilj ovog člana je da naglasi da prilikom izrade zakonskih propisa i regulativa o dostupnosti arhivske građe treba uzeti u obzir:

a) ustavne odredbe svojstvene svakoj pojedinoj zemlji, a to znači – njen ustav ili napisane ustavne principe – s jedne strane;

b) s druge strane, zakonske tekstove koji se bave nizom oblasti, a odnose se na pravila o dostupnosti arhivske građe, naročito:

1. tekstove o dostupnosti službenih dokumenata, koja je zasnovana na principu neposredne dostupnosti informacija javnosti; u pogledu zakonodavstva prema administrativnoj otvorenosti, građa koja se može koristiti kod stvaraoca, treba da ostane dostupna i posle njene predaje u arhiv;

1. nacrt Preporuke za dostupnost službenih informacija, koji je izradila Grupa stručnjaka Saveta Evrope (DH-S-AC);¹

3. tekstove koji se odnose na upotrebu kompjuterskih zapisa koji sadrže personalne podatke, a kojima je cilj zaštita privatnosti pojedinca, uz istovremeno izbegavanje rizika od gubitka zajedničkog pamćenja, koje bi uključivalo uništenje ovih zapisa na kraju perioda njihovog administrativnog korišćenja.

S tim u vezi preporučuje se primena Konvencije o zaštiti pojedinaca s obzirom na Automatsku obradu ličnih podataka (ETS No 108) i člana 6.e Uputstva br. 95/46 CE Evropskog parlamenta i Saveta o zaštiti pojedinaca s obzirom na automatsku obradu i slobodan protok ličnih podataka, od 24. oktobra 1995;

4. zakonske tekstove koji definišu zaštitu podataka na različitim nivoima u specifičnim oblastima, kao što su zdravstvo, porezi, javna bezbednost ili nacionalna odbrana;

5. zakonski tekstovi koji se bave zaštitom privatnosti pojedinca. Ovi tekstovi su za arhive od posebnog značaja, jer definišu kategorije zaštićenih informacija, period u kojem je pojedina vrsta informacija zaštićena, kao i kategorije ljudi koji mogu da profitiraju od takve zaštite. Podrazumeva se da javni službenici ne mogu da spreče pristup javnim dokumentima nastalim tokom obavljanja njihove delatnosti, pozivajući se na zaštitu sopstvene privatnosti;

6. propise koji se odnose na zaštitu intelektualnog vlasništva, a mogu uticati na dostupnost i korišćenje arhivske građe, uključujući i audio-vizuelne i elektronske zapise, u

¹ DH-S-AC - Group of Specialists on Access to Official Information / Grupa stručnjaka za dostupnost službenih informacija.

skladu s Uputstvom 96/9 EC Evropskog parlamenta i Saveta (od 11. marta 1996) o pravnoj zaštiti baza podataka.

Član 4.

Cilj ovog člana je da istakne činjenicu da javne slobode i princip jednakosti građana zahtevaju jednaku primenu pravila o dostupnosti javne arhivske građe u celoj zemlji i to bez obzira na ustavno uređenje zemlje i delokrug nadležnosti centralne vlade.

Ovaj zahtev, iako u skladu s delovanjem demokratskih institucija, može biti u suprotnosti s ustavnim odredbama koje određuju prava i prerogative konstitutivnih država ili drugih vrsta autonomnih oblasti unutar federalnog državnog uređenja.

Zbog toga se evropskim državama s takvim uređenjem preporučuje da u skladu s ustavom pomire ta dva suprotna demokratska zahteva.

III. Dostupnost javne arhivske građe

Član 5.

Cilj ovog člana je da se izbegnu mere kojima bi se omogućio povlašćen položaj bilo kojoj kategoriji korisnika na osnovu njihove nacionalnosti, stepena obrazovanja ili nekog drugog kriterijuma. Zakon ne sme da pravi razliku među kategorijama korisnika.

Član 6.

Ovaj član podvlači činjenicu da besplatno korišćenje arhivske građe i informativnih sredstava predstavlja osnovni princip koji u stvaranju politike korišćenja ide u prilog dostupnosti arhivske građe.

Međutim, mogu se odrediti naknade za dodatne usluge, kao što su kopiranje ili korišćenje tehničke opreme. Na isti način arhivi mogu da podele profit od objavljivanja dokumenata ili korišćenja građe za čije su čuvanje odgovorni.

Član 7.

U nekim zemljama javna arhivska građa je dostupna bez posebnog ograničenja. Pravo na korišćenje ograničeno je samo u slučajevima kada se radi o zaštiti poverljivih podataka koji se odnose na nacionalnu odbranu, spoljnu politiku, javni red ili privatnost pojedinca. Tu se ne primenjuje utvrđeni rok nedostupnosti dokumenata.

Kad to nije slučaj, a da bi se uspostavila ravnoteža između prava na istorijsko znanje i zaštite interesa države, kao i privatnosti pojedinca, moguće je uvesti niz odgovarajućih rokova posle kojih građa postaje dostupna. Rokovi su sledeći:

a) opšti rok dostupnosti arhivske građe, koji obično ne prelazi 20 ili 30 godina, a primenjuje se automatski na dokumente ili grupe dokumenata čije postojanje dostupnim ne može štetiti interesima države ili pojedinca;

b) duži rok dostupnosti, koji obično nije duži od 50 godina, za dokumente ili grupe dokumenata koji se odnose na spoljne poslove, odbranu ili održavanje javnog reda;

v) više rokova dostupnosti (npr. 10 do 70 godina od nastanka spisa, ili 100 godina do 120 godina od rođenja pojedinca na kojeg se odnose) za dokumente ili dosijea koji sadrže poverljive pravne, poreske, medicinske i druge podatke koji se tiču pojedinca.

Član 8.

Definicija informativnih sredstava uključuje i ona nastala radom stvaralaca građe (registri, indeksi, popisi), kataloge i inventare koje su izradile arhivske službe. Arhivi treba da utvrde pravila koja se tiču dostupnosti dokumenata koji su opisani u informativnim sredstvima.

Član 9.

Pravo na izdavanje posebnih dozvola za korišćenje građe treba poveriti stvaraocu građe, u dogovoru s arhivskom službom, ili arhivskoj upravi, u dogovoru sa stvaraocem, odnosno posebnom telu nadležnom za celu zemlju.

Prilikom utvrđivanja pravila kojih se treba pridržavati kod izdavanja posebne dozvole za korišćenje građe treba uzeti u obzir sledeće aspekte problema:

I. Korišćenje arhivske građe u naučne svrhe

Posebna dozvola za korišćenje arhivske građe može biti izdata na dva različita načina, *ad actum* i *ad personam*. *Ad actum* znači da su dokumenti, na osnovu specijalne dozvole, trajno deklasifikovani i slobodni za korišćenje.

Ad personam znači da dokumenti dati na korišćenje određenom korisniku zadržavaju status zatvorenih dokumenata, tako da svaki istraživač koji želi da ih koristi mora da traži posebnu dozvolu. U ovom drugom slučaju, što je istaknuto u Preporuci, posebnu dozvolu za isti dokument treba pod istim uslovima dati svakom korisniku koji je zatraži.

Zakonom treba regulisati obe mogućnosti, deklasifikaciju, odnosno dostupnost pre zakonskog roka i dostupnost na osnovu izdavanja odobrenja. Ipak, kad je reč o prevremenom korišćenju, poželjno je da arhivska uprava bude ovlašćena za davanje predloga u vezi sa deklasifikacijom dokumenata na koje se zahtev odnosi.

II. Dostupnost dokumenata koji sadrže lične podatke o pojedincima na koje se odnose ili njihovim ovlašćenim licima

U ovom smislu arhivska uprava će primenjivati pravila propisana zakonom o slobodi informisanja i zakonom o zaštiti podataka. Ukoliko takvi zakoni ne postoje, treba primenjivati pravila koja se odnose na izdavanje posebnog odobrenja za korišćenje arhivske građe.

III. Odgovornost korisnika prema zakonu o zaštiti privatnosti i krivičnom zakonu

Prilikom izdavanja posebnog odobrenja za korišćenje, od korisnika može da se traži da potpiše izjavu kojom se obavezuje da neće objaviti nijedan podatak koji bi mogao da povredi javne ili privatne interese, i da prihvata punu odgovornost u slučaju sudskog spora.

U slučaju spora, odluku o pravnoj valjanosti takvih izjava doneće nadležni sud.

Član 10.

Termin **dostupnost određenih delova** odnosi se na čin odabiranja određenih dokumenata iz predmeta pre samog korišćenja i to onih na koje se odobrenje o korišćenju ne odnosi. Zbog toga korisniku nije dostupan ceo predmet, već samo jedan određen deo.

Dostupnost s delimičnim prekrivanjem znači davanje na uvid celine tražene građe, s tim da se prekriju određeni podaci.

Delimična dostupnost, bilo ona sa davanjem određenog dela ili ona sa pokrivanjem, ne dopušta da korisnik uvek potpuno razume dokument. Ona krnji celinu predmeta i činom izdvajanja smanjuje tačnost informacije sadržane u predmetu. Zbog toga Preporuka zahteva da korisnik bude obavešten o mogućim posledicama ovog načina korišćenja građe.

Član 11.

Poželjno je da se dozvoli mogućnost žalbe na odbijeni zahtev telu neposredno nadređenom ustanovi koja je zahtev odbila, a tek potom sudu.

U nekim zemljama, sudskoj žalbi može da prethodi molba posebnom telu osnovanom u tu svrhu: kolegijalnoj komisiji (povereništvu) ili nekom nezavisnom telu, kao što je branilac prava građana (*ombudsman*) ili parlamentarni poverenik.

Član 12.

U arhivsku baštinu jedne zemlje, osim njene zvanične arhive, odnosno službene arhivske građe, uključena je i privatna arhivska građa (privreda, porodice, udruženja, verske zajednice itd.), koja ima istovetan značaj u stvaranju pamćenja naroda kao i službena arhivska građa.

Aktivnost države u odnosu na privatnu arhivsku građu treba da ima za glavni cilj obezbeđivanje njene zaštite i dobrog fizičkog stanja. Organizacija takve aktivnosti razlikovaće se prema običajima pojedine zemlje.

Namera ovog člana je da skrene pažnju na to da treba utvrditi postupak za pristup odnosno korišćenje privatne arhivske građe, jer je korišćenje krajnji cilj njenog čuvanja.